

Vertaistukea visuaalisuuden tutkijoille

STANCZAK, GREGORY C. (2007; toim.). *Visual research methods. Image, society and representation*. 366 s. SAGE, Los Angeles.

Tutkimuksen tekeminen on usein rönsyilevä prosessi, jonka sivupolut ja suunnanmuutokset edellyttävät tutkijalta sitkeyttä, rohkeutta tehdä omia valintoja ja valmiutta kyseenalaistaa omat ennako-oletuksensa. Kalifornialaisen sosiologi Gregory Stanczakin toimittama teos on virkistävä lisä perinteisten menetelmäoppaiden rinnalle, sillä se ei raivaa lukijoiden eteen suoraa reittiä kysymystenasettelusta aineiston analysointiin, vaan antaa tutkimuksen tekemisestä rosoisen ja todentuntuisen kuvan.

Teoksen 12 artikkelissa muun muassa sosiologian, kasvatustieteen, uskontotieteiden ja gender-tutkimuksen asiantuntijat kannustavat lukijoita visuaalisten menetelmien luovaan soveltamiseen. He käsittelevät aiheitaan tapauskohtaisesti ja ongelmalähtöisesti sen sijaan, että painottaisivat itseisarvoisesti tutkimusalaansa. Helppotajuisella englannin kielellä kirjoitetut tekstit käsittelevät yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen liittyviä epistemologisia ja metodologisia kysymyksiä sekä niihin perustuvia valintoja kenttä- ja arkistotyössä. Lisäksi teos osoittaa, että tutkimustyön aikana syntyneet oivallukset voivat laajentaa tutkijoiden käsityksiä siitä, mitä tieto on ja kuinka sitä hankitaan.

Kirjoittajat etsivät uusia toimintatapoja vakiintuneiden tutkimuskäytäntöjen rinnalle ja innostavat lukijoita suhtautumaan uteliaasti ilmaisumuotoihin, jotka tarjoavat vaihtoehtoja lineaarisesti

eteneville tutkimusteksteille. Esimerkiksi Jon Wagner kannustaa yhteiskuntatieteilijöitä ottamaan oppia dokumenttivalokuvaaajilta, joiden tapa taltioida tietoa voi rikastuttaa perinteisen akateemisen tutkimuksen antamaa kuvaa yhteiskunnallisista ilmiöistä. Yolanda Hernandez-Albujar puolestaan esittelee Italiassa asuvien maahanmuuttajaahtien kokemuksista laatimaansa videota, joka hyödyntää tekstin ja puheen ohella symbolista kuvakieltä. Hänen harkittu tapansa käyttää taiteellisia elementtejä konkretisoi usein pinnalliseksi jäävän toteamuksen yleisön aktiivisesta roolista merkitysten tuottajina. Hernandez-Albujar osoittaa, että tunteisiin vetoavat ilmaisukeinot voivat ohjata yleisöä muodostamaan henkilökohtaisen suhteen tutkimuskohteeseen ja lisätä siten tutkimuksen vaikuttavuutta harvalukuisen tiedeyhteisön ulkopuolella.

Maantieteilijöille uutta pureskeltavaa tarjoaa myös Stephen Papsenin, Robert Goldmanin ja Noah Kerseyyn artikkeli. Kirjoittajat pohtivat nettisivuston suunnittelun haasteita ja mahdollisuuksia tieteellisen tiedon esittämisessä vertaamalla ristiviittauksiin perustuvaa hyperteekstiä karttaan.

Teoksen kirjoittajat eivät kalua aiheitaan loppuun, vaan antavat tilaa lukijoiden omille näkemyksille. Tällainen ilmaisutapa voi häiritä tyhjentävään ja aukottomaan ilmaisuun tottuneita, mutta innostanee vastaavasti niitä, jotka toivovat menetelmäkirjallisuuden toimivan vertaistuen tavoin. Esimerkiksi Ruth Hollidayn artikkeli tunnustuksellisten videopäiväkirjojen käytöstä seksuaalisten identiteettien tutkimuksessa on keskustelunavaus, joka ei anna valmiita

vastauksia, mutta tarjoaa lähtökohtia, ideoinnin aineksia ja rohkaisua samantyyppisten aiheiden tai menetelmien parissa työskenteleville.

Kirjoittajien menetelmällinen rohkeus yhdistyy rehellisyyteen sekä nöyrään asenteeseen, joka välittyy tutkittavien ja yleisön kunnioituksena. He käsittelevät kohtamaan ongelmia ja perustelevat näkemyksensä huolellisesti vaikuttamatta kaikkietietäviltiltä, autoritäärisiltä kertojilta. Teos osoittaa, että antaumuksellisesti ja mielenkiintoisesti toteutettu tutkimus voi palvella yhtä aikaa niin tutkijaa, tutkittavia kuin laajaa yleisöäkin. Hyvä esimerkki tästä on Steven Goldin tapa syventää ymmärrystään maahanmuuttajayhteisöistä ottamalla valokuvia ja toimittamalla niitä tutkittavilleen suhdeverkostonsa vahvistamiseksi. Kuvien jakaminen auttoi häntä rakentamaan mutkattomat välit maahanmuuttajiin ja tarjosi hänelle hyvän syyn jatkaa yhteydenpitoa heidän kanssaan. Marisol Clark-Ibáñez puolestaan käsittelee ristiriitailanteita, jotka liittyivät Los Angelesin kantakaupungissa asuvien lasten ottamien kuvien varaan rakentuneisiin haastattelutilanteisiin. Mutkattomuuden ja suoruden vaikutelmaa vahvistaa myös Emmanuel Davidin seikkaperäinen kuvaus siitä, kuinka hän päätyi tutkimaan vastarinnan visuaalisia merkkejä julkisessa kaupunkitilassa. Hänen esimerkkinsä soveltuu mielestäni laajemminkin tutkijoiden seurattavaksi, sillä se osoittaa todenmukaisesti, kuinka tutkijoiden tausta ja henkilökohtaiset mielenkiinnon kohteet vaikuttavat tutkimuksen metodologisiin lähtöasetelmiin.

Teoksen teoreettiset näkökulmat keskittyvät visuaalisen viestinnän erityispiirteisiin. Barry Goldstein hyödyntää valokuvaajan ammattitaitoaan käsitellessään kuvaus- ja teknisten ratkaisujen vaikutusta valokuvalliseen ilmaisuun. Hän porautuu ristiriitaisiin näkemyksiin kuvien objektiivisuudesta ja konstruoidusta luonteesta johtoaikutuksenaan ”kaikki valokuvat valehtelevat”. Wagner jakaa Goldsteinin näkemyksen siitä, että kuvilla on kyky manipuloida ja vääristää todellisuutta. Hän ei kuitenkaan pidä kuvien valikoivuutta ongelmana, vaan vertaa sitä esimerkiksi numero- ja tekstimuotoisen aineiston tapaan tehdä tiedosta analyyttisesti kiinnostavaa irrottamalla se tosielämästä, jonka monimuotoisuus ei sellaisenaan välttämättä vastaa tutkijoita kiinnostaviin kysymyksiin.

Kirjoittajat ylistävät kuvien ja visuaalisten menetelmien käytön vahvuuksia kirjallisten aineistojen ja analyysien tukena. Erina Duganne paneutuu Yhdysvaltojen presidentti Lyndon B. Johnsonin käynnistämään *The President's Choice* -valokuvakampanjaan. Kuvien lähiluku auttoi häntä kyseenalaistamaan kirjallisiin lähteisiin ja ideologisiin ennako-oletuksiin perustuneet käsitykset kampanjan epäonnistumisen syistä. Jeffrey Samuelsonin tutkimus buddhalaisten noviisien elämästä srilankalai-

ssa luostarissa havainnollistaa haastateltujen tuottaman visuaalisen aineiston kykyä rikkoa tutkijan tulkintakehys ja herkistää hänet havaitsemaan tutkittaville merkityksellisiä asioita. Nuorten munkkien tapa kuvata itselleen tärkeitä luostaritoimintoja sai Samuelsonin kiinnittämään aiempaa enemmän huomiota esimerkiksi temppelein lakaisemisen hengelliseen merkitykseen munkkien elämässä. Internetissä ylläpidettävää historiallista kuvatie-tokantaa esittelevä Jon Miller osoittaa, että kuvat voivat antaa uutta tietoa esimerkiksi lähetysaarnajien ja paikallisten asukkaiden välisistä suhteista. Dugannen ja Samuelsonin tavoin hän tähdentää, että kuvat eivät ainoastaan vahvista tutkijan hypoteeseja ja kirjallisista lähteistä hankittua tietoa, vaan voivat myös kyseenalaistaa niihin perustuvia oletuksia.

Artikkelit muodostavat tasapainoisen kokonaisuuden ja palvelevat luokoidusti luettuinaakin niitä, jotka haluavat paneutua syvällisemmin johonkin tiettyyn visuaaliseen menetelmään. Ainoa merkittävä heikkous on toimituksellisen loppusilauksen puuttuminen. Johdannossaan Stanczak kehottaa lukemaan tekstejä vuorovaikutteisesti ja suhteuttamaan niiden näkökulmia toisiinsa. Hänen pyrkimyksensä korostaa lukijan älyllistä roolia on hyvä, mutta kehoitus vaikuttaa hieman holhoavalta ja ristiriitaiselta, koska hän laatii samaan hengenvetoon uuvuttavan listan artikkelien välisistä yhteyksistä. Johdannon lukeminen turhautti minua, sillä artikkelien sisältöä paremmin tuntematta en pystynyt suhteuttamaan Stanczakin näkemyksiä omiin ajatuksiini. Jääkin epäselväksi, palveleeko kyseinen osio lukijoita vai kirkastiko se lähinnä toimittajan omia ajatuksia.

Teoksen alussa on taulukko artikkelien tärkeimmistä aihepiireistä ja metodeista. Se olisi riittänyt hyvin tekstien esittelemiseen, jolloin johdantoa olisi voinut tukea pohdiskelevalla loppuyhteenvedolla. Myös tekstien väliset viittaukset olisivat tukeneet lukijan ajattelua. Wagner olisi voinut esimerkiksi tukeutua Papsonin, Goldmanin ja Kersey'n artikkeleihin rohkaisessaan tutkijoita hyödyntämään internetin kaltaisia uusia viestintävälineitä.

Toimitukselliset puutteet eivät kuitenkaan häiritse lue-luamista, kun noudattaa Stanczakin kehoitusta ja lukee artikkelia keskustellen, omaa tutkimusta ja ajattelua tukeviin elementteihin keskittyen. Teosta voikin suositella vähintään silmäiltäväksi kaikille kenttätöläisille ja visuaalisia menetelmiä hyödyntäville tutkijoille. Helppotajuisuutensa ansiosta se soveltuu myös pieninä annospaloina nautittavaksi esimerkiksi yöpöydälle tai matkoille.

SALLA JOKELA
Suomen Akatemia / Maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto